

Üzemszervezési intézkedések a Börzsönyi Állami Erdőgazdaságban

FEKETE JÓZSEF

Az elmúlt év nyarán erdőgazdaságunk vezetősége megbeszélések sorozatán elemezte a fakitermelések irányításának helyzetét. Beható tanulmányozás eredményeként megállapítottuk, hogy a fakitermelés és közelítés terén a továbbhaladásnak, a munka további javításának, a technikai színvonal emelésének és a munka termelékenységének fokozásának jelenleg legfőbb akadálya, hogy erdőgazdaságunk belső szervezete nincs összhangban a mai adottságokkal és követelményekkel. Ezért elhatároztuk, hogy végrehajtjuk a legszükségesebb szervezeti változtatásokat.

Erdőgazdaságunkat 1954-ben a váci és diósjenői erdőgazdaságok összevonásával szervezték. Szervezeti felépítésünk: 69 erdészkerület, átlagosan 550 ha területtel, 10 erdészet átlagosan 3800 ha területtel (kezeléses erdőkkel együtt) és évi 8000 m³ fakitermelési feladattal. A kerületvezetők irányítottak minden munkát a kerületben, ugyanúgy az erdészetvezetők az erdészet területén. Ez a szervezet az akkori viszonyokra megfelelő volt. A fakitermelést túlnyomórészt kézi erővel időszaki munkások, a közelítést szintén időszaki munkások kézi erővel (román szánkó), fogattal végezték. Ebben az időben az erdész legnehezebb feladata a munkaerő és a magánfogatosok beszerzése volt. Ezt pedig csak a helyi ismeretekkel, kapcsolatokkal rendelkező kerületvezető végezhetette eredményesen. Az erdészet fő feladata az volt, hogy a kerületvezetőknek arányos évi feladatokat állapítson meg, szorgalmazza azok időbeni végrehajtását és ellenőrizze a munka minőségét. Az erdészetek területét viszonylag kicsire szabtuk azért, hogy az erdészetvezető és a szakelődök a helyileg rendelkezésre álló közlekedési eszközzel naponta legalább a munkahelyek felét be tudják járni.

Az eltelt 9 év alatt a helyzet alapjaiban megváltozott. A korábbi 5—600 időszaki kézi fakitermelő munkás helyett ma a változatlan fakitermelési feladatot 160 fakitermelő munkás végzi el, közöttük 142 állandó munkás, akikből 60 szakmunkás. Akkor minden kerületben legalább egy helyen folyt a termelés a téli időben, egyszerre 80—100 vágásban, ma legfeljebb 22 vágásban. Akkor a kerületvezetők egyenletes terhelése érdekében a vágások sokkal szétszórtabbak voltak, ma mind erőteljesebben érvényesül a vágások koncentrálásának irányzata. Akkor a fakitermelések zömét a téli hónapokban hajtották végre, ma csaknem egyenletesen egész éven át. Akkor kézi eszközökkel folyt a munka, ma korszerű gépekkel. Akkor a munkaerőt a kerületvezető szervezte be, ma a munkacapatokat az erdészet irányítja vágásról vágásra, kerületről kerületre. Akkor munkaszervezés sem a kitermelésnél, sem a közelítésnél nem volt, ma a hozzáértő és gondos munkaszervezés parancsoló szükségesség. Hogy ez mennyire így van, bizonyítja, hogy a múlt évi országos fakitermelő versenyben győztes munkacapatunk tagjai is elismerik, hogy a versenyben nem egy hasonló képességű munkacapat volt és elsőségüket nem kis mértékben a jó munkaszervezésnek köszönhetik. Változatlan fakitermelési feladat mellett akkor 97 pár saját fogat a faanyagmozgatás 60%-ának fogatos mozgatási feladatát tudta csak ellátni, ma 55 pár fogat ellátja a teljes feladatot. Megjegyzem: igaz, hogy csökkent az átlagos szállítási távolság, de ezzel szemben legalább ilyen mértékkel nőtt a fogatok feladata amiatt, hogy lényegesen csökkent, sőt ma már csaknem teljesen megszűnt az azelőtt kiterjedten alkalmazott kéziszánkós közelítés.

Miért nem alkalmas, sőt miért vált a fejlődés fő akadályozójává ma a 'rég' szervezet? Ma a fakitermelést és közelítést irányító erdészszel szemben a legalap-

vetőbb követelmény, hogy jobban értsen a gépekhez, közelítő eszközökhöz mint az azokat kezelő szakmunkások és értsen a munkaszervezéshez, nem utolsósorban pedig legyen ideje arra, hogy a munkát szervezze és a szeme rajta legyen a gépeken, azok kezelésén, karbantartásán. Be kellett látnunk, hogy a 69 kerületvezető mindegyikétől nem lehet elvárni, hogy sokrétű feladatai mellett ilyen specialistája legyen a gépeknek, munkaszervezésnek és nincs is ideje érdemi munkaszervezésre. De a szervezet akadályozza a vágás koncentrációt is, amely köztudott előnyökkel jár. A tervezéskor, bár kis mértékben, de még mindig érvényesült a kerületvezetők egyenletes leterhelésének elve, az erdészetek viszonylagos kicsinyisége is gátlóan hatott.

Fenti megfontolások alapján 1963. év október hó 1-vel szervezetünket az alábbiak szerint módosítottuk: Kiválasztottunk 11 erdészt (9 fő kerületvezető, 1 beosztott erdész, 1 műszaki vezető volt) és eredeti munkaköri besorolásuk érintetlenül hagyásával az 1963—64 évre gépi fakitermelő brigádvezetői feladatkörrel bíztuk meg őket.

A létszámot úgy biztosítottuk, hogy 9 kerületet összevonással megszüntettünk. A 22 gépi fakitermelő munkacsoportot a 11 brigádvezető erdész irányítása alá helyeztük. Egy brigádvezetőre 1—4 munkacsoport irányítása esett. Minden erdésznek van brigádvezetője. A brigádvezetők részére már augusztusban 2 hetes gépi- és munkaszervezési tanfolyamot szerveztünk. Kidolgoztuk és kiadtuk bizonylati- és ügyrendjüket. Előírtuk, hogy az erdészetek éves tervben szabják meg a brigád feladatait, ami a mennyiségi és költségadatokat mellett a technológiai előírásokat is tartalmazza. A brigádvezetők mellé szükség szerinti létszámú hosztólót osztottunk be.

Az új szervezettől nem vártunk máról holnapra csodát, csupán azt, hogy a brigádvezetők, — oktatással, tapasztalatcserékkel segítve, és egyéb feladatokról mentesítve — fokozatosan alkalmassá váljanak a követelményekre.

Féléves tapasztalat áll mögöttünk. Az eddigi gyakorlat nem remélt jó eredményeket hozott. Lényegesebbek:

A vártnál könnyebben és gyorsabban ment az átállás a komplex munkaszervezésre. Jelenleg már csak 1—2 munkacsoport dolgozik időszakonként ill. helyenként hagyományos módszerrel. Ebben az évben a gépi fakitermelések (a véghasználatok és gyéritések 81%-a géppel tervezett) 80—85%-át fogjuk előreláthatóan komplex szervezetben végezni az előző évi 20%-kal szemben. Minden különösebb propagálás vagy szorgalmazás nélkül gyorsan terjed a szálában, vagy szállítható hosszban való termelés, ezzel párhuzamosan gyakorlatilag megszűnt a kéziszáncos közelítés, ez a legnehezebb és az emberi szervezetet legjobban kimerítő munka.

Javult a munkaszervezés, ennek eredményeként javultak a teljesítmények, a keresetek, a munkafegyelem és a munka minősége. A minőségi, méreti hibák mind ritkábbak.

Ugrásszerűen nőtt a fogatok teljesítménye, amit a túloldali kimutatás világosan szemléltet. A kimutatás összehasonlítja a múlt év azonos időszakában egy m³, egy m³km hasznos fogatóra szükségletét és egy m³ fogatos-mozgatási önköltségét. A kimutatáshoz megjegyzem, hogy az elmúlt évben a nagy hó, ami akadályozta a fogatok munkáját, nálunk csak január végén hullott le, így reális alapja van az összehasonlításnak. Az sem közömbös, hogy a lovak kondíciója ilyen teljesítménynövekedés mellett is javult (intézkedések történtek a fejadag növelésére, a déli etetésre és itatásra).

	Közelítésben			Kiszállításban		
	ó/m ³	ó/m ³ km	Ft/m ³	ó/m ³	ó/m ³ km	Ft/m ³
1962. X. 1—1963. I. 31.	1,16	2,64	34,60	1,73	1,02	51,50
1963. X. 1.—1964. I. 31.	0,81	1,96	24,30	1,32	0,84	39,60

Az új szervezet szerint a fakitermelő munkacsapatok mindig teljes létszámmal fakitermelést végeznek, ez alapja a munkaszervezésnek. Amíg ugyanis a munkacsapatok időszakonként az egyes kerületvezetőkhez voltak kihelyezve, azok gyakran irányították el a munkacsapat egyes tagjait egyéb „sürgős” munkákra (felterhelés, útjavítás stb.) a munkaerőhiány miatt ugyanis a kerületvezető ezt látta a legegyszerűbb és legkényelmesebb megoldásnak. Az új szervezetben a brigádvezető erdésznek csakis fakitermelési feladata van, így fel sem vetődhet, hogy más munkára irányítson egyeseket a csapatból. Van egy munkacsapatunk, régi állandó munkások, akik ilyen okok miatt druzsbájukkal sohasem termeltek egy hónapban 140—150 m³-nél többet. Ez a munkacsapat januárban 430 m³-t termelt komplex munkaszervezetben, szálában közelítéssel.

Igen lényeges előnye a szervezetnek, hogy a brigádvezetők részéről az egyéni, helyi egészséges kezdeményezések valószínűsítését szabadította fel. Ezt tükrözik a fent leírt előnyök, ezeken kívül hadd említsek még néhányat: Az egyik munkacsapatnál 3 pár fogat dolgozott. A fogatok a távolság miatt csak egy jó órával később érkeztek a vágásba, mint a termelők és ugyanennyivel hamarabb indultak haza. A brigádvezető megszervezte, hogy a 6 lovat egy fogatos vezesse ki a vágásba, a többiek kimentek iparvasúton a termelőkkel és a lovak megérkezéséig bükki papírfát kérgeztek vagy tűzfát készítettek fel. Egy másik munkacsapatnál nem sikerült a létszámot a szükségesre kiegészíteni. A brigádvezető úgy segített ezen, hogy fagyszabadságosokat szervezett be, akik az ágfá felkészítésén kívül a gallyazást is elvégezték. Egy másik munkacsapatnál Unimog volt beosztva a komplex munkacsapatba, ez Zeloppal dolgozott és egy térésre 3—3,5 m³-t vitt ki. Mivel a kedvező hóviszonyok lehetővé tették, a Zelop után akasztottak még 2—3 csőszánt, így egy térésre 6—7 m³-t vitt ki az Unimog minden megerőltetés nélkül. Napi teljesítménye az adott helyen így 12—16 m³-ről 25—30 m³-re emelkedett.

Fentiek alapján nyugodtan elmondhatjuk, hogy a fakitermelések és közelitések (komplex termelésnél) irányításának a kerületvezetők munkaköréből kiemelése és a brigádvezető erdésznek kezébe adása bevált, megoldotta „művezetői” szinten az üzemszervezés összhangját a technika és technológia szintjével, minek eredményeként lehetőségeket tárt fel a gyorsabb fejlődésre. Mivel pedig a fakitermelés terén a technikai szint, a munkaerő, technológia, egyszóval az alapvető kérdésekben nincs lényeges eltérés az erdőgazdaságok között, javasoljuk a szervezet általános kiépítését az erdőgazdaságoknál. Természetesen vannak helyi sajátosságok, de ezek a lényegre nem érintik, csak formaiak. Ilyenek pl., hogy hány munkacsapatot irányítson egy brigádvezető, hogy a brigádvezető hossztoljon-e vagy külön hossztoló, hogy brigádvezető vagy vágásvezető erdész legyen-e az elnevezés stb. Az azonban általános követelmény, hogy a brigádvezető ugyanolyan szakképzett erdész és hatósági személy legyen, mint a kerületvezető.

A brigádvezetői szervezet kiépítése sürgetővé tette az erdészeti szintjén mutatkozó üzemszervezési problémák megoldását. Az erdészeti kicsiny területe és feladatai már hosszabb ideje akadályozzák a termelő berendezések és

munkaerő gazdaságos felhasználását, elsősorban a fahasználat területén. Így pl. egyetlen erdészetiünknek sincs annyi feladata, hogy egész éven át gazdaságosan ki tudjon használni egy Unimogot. Hátrányos az is, hogy egyes erdészetek csaknem egész területén honvédségi okokból csak az év felében lehet dolgozni, másokban egész éven át zavartalanul, ezért körültekintő megfontolások után elhatároztuk a 10 erdészeti összevonását 7 erdészetté.

Az utóbbi időben több erdőgazdaságban történt különböző kezdeményezés a belső szervezeti felépítés módosítására. Általában, a kezdeményezésekkel kapcsolatban szükségesnek tartom megjegyezni, hogy amilyen hiba a gyakorlati élet által szükségesnek felvetett üzemszervezési változások elodázása maradiságból, a megszokotthoz való ragaszkodásból, vagy a helyzet fel nem ismeréséből, ugyanolyan káros a nem kellően megfontolt, elhamarkodott, kísérleti jellegű szerveztetés is. Az erdőgazdaságban nagy jelentőségük van a helyi ismereteknek. Az erdőgazdaságban a leghosszabb a termelési ciklus: több emberöltő. De nemcsak az erdő, az emberek ismerete is nélkülözhetetlen a jó munkához, amihez jóval hosszabb idő kell nálunk, mint a koncentrált munkahelyeken dolgozó iparban. A jó munkának alapvető feltétele a nyugodt körülmények, a szakemberek biztonságtudata, hogy hosszú ideig egy helyben dolgozzanak, mert ha valahol, itt szükséges, hogy előre, távlatokban gondolkozzanak, ne csak a mának éljenek. Az átszervezéseknek egyéb „ára” is van: lakásproblémák, személyzeti, besorolási, beruházási problémák stb. Mindezek alapján nem győzöm eléggé hangsúlyozni, hogy az üzemi átszervezések terén nincs helye semmilyen megfontatlan kísérletezgetésnek.

A szocialista gazdaság viharos gyorsaságú fejlődése időszakában az átszervezések elkerülhetetlenek, ez nyilvánvaló. De az átszervezést mindig előzze meg a helyzet, a megváltozott viszonyok szinte tudományosan alapos elemzése. Így lesz csak az átszervezés a fejlődés elősegítője.

A faterméstani kutatások kérdése erdőrendezési szempontból

KIRÁLY LÁSZLÓ

A faterméstan ma már kinőtt az erdőbecslés keretéből és önálló tudománnyá vált. Nehezen eldönthető kérdés, hogy vajon az erdőrendezéshez, az erdőműveléshez vagy a fahasználathoz kapcsolódik-e szorosabban. Ezzel most nem is kívánok foglalkozni, csupán arra szeretnék kitérni, hogy milyen faterméstani kutatások szükségesek az erdőrendezési munka fejlesztése érdekében, s milyen szervek feladata ezeknek az elvégzése.

Az eddigi faterméstani kutatások eredményeit az erdőrendezésben jelenleg csak a fatömeg- és fatermési táblák adatain keresztül közvetve használjuk fel. Ezeket a táblázatokat csak az állományok fatömegének, helyesebben: *fatérfogatanak* az élőfakészlet átlagos évi változásának (folyónövedék néven) és a fatermési osztálynak meghatározásához, valamint a becsült erdőrészeket elegyarány- és sűrűségszámításához vesszük igénybe. Előhasználati fatömegeket fatermési táblák segítségével nem szoktunk megállapítani, mivel az erdőnevelési módszerek a táblák elkészítése óta jelentős mértékben megváltoztak. A fatömegtáblák, helyesen *fatérfogattáblák* a gyakorlatban jól beváltak, megváltoztatásuk a szakemberek általános véleménye szerint nem szükséges. Ez a vélemény elsősorban a fatömegtáblák nehezebb ellenőrizhetősége és ada-